

TINA TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI - SONBAHAR 2004

Vakfımızın dönem içindeki en önemli çalışmalarından biri de Denizler Kitapevi ve Ahmet Gülerüz'ün katkılarıyla hazırlanan Osmanlıda Yelken — Mikyas-ı Sefain kitabının desteklenerek yayınlanmasıydı.

Mikyas-ı Sefain Osmanlı Dönemi ulaşılabilen eski gemilerle ilgili ölçü ve detay belirten bir eser. 1799-1800 yıllarında Mühendishane-i Hümayun Matbaasında basılmış eserin Türkiye'de tespit edilebilen 2 kopyası mevcut. 1 adedi Erzurum Atatürk Kütüphanesi'nde, bir adedi de Vakfımız Yönetim Kurulu Başkanı Oğuz Aydemir'de.

Eylül 2004 tarihinde 2000 adet baskısı yapılan kitabın Tina Vakfı üyelerine dağıtımını yapmaya başladık. Bunun yanı sıra Vakfımız çalışma konusu ile ilgili kişi ve kuruluşlara ve INA kurucu ve direktörlerine de kitap Vakfımız adına gönderildi.

MİKİYAS-I SEFAİN SUNUŞ

Türkler, doğudan Anadolu'ya gelerek denizle buluştuklarında, yüzyıllar öncesi oluşmaya başlamış bir Akdeniz kültürüne özgü gemilerle karşılaştılar. Onları kullanmayı öğrendiler, üstün beceri ile yüzyıllarca hükümlanlık kurarak Akdeniz'e hakim olup, yüzlerce gemiden oluşan filolara sahip oldular, binlercesini inşa ettiler, yeni tipler oluşturdular. İlk Türk denizcisi Çaka Bey'in 1090'larda hazırladığı donanmadaki gemiler acaba nasıldı veya bundan yaklaşık 350 yıl sonra II. Mehmet'in Kaptan-ı Derya Beyi Baltaoğlu Süleyman Bey'in Sarayburnu - Tophane arasında yer olan deniz savaşında kullandığı deniz gücü neye benziyordu? Veya Fatih Sultan Mehmet'in Kızıl Elma Seferiyle İtalya'nın topuğundaki Otranto'yu Fethindeki gemiler aynı mıydı?

Maalesef mevcut Türk ve Osmanlı kaynaklarında teknik - bilimsel herhangi görsel nitelikli belgeye rastlanmamakta, sadece renkler ve

bazı biçimsel özellikler için ipucu olarak kabul edilebilecek tarihi minyatürler bulunmaktadır. Batılı kaynaklarda ise, Osmanlı - Türk gemileri özellikle savaşları gösteren gravürlerde yer almakta, ancak yapım özellikleri nedeniyle hem minyatürler hem de gravürler kesin teknik - bilimsel nitelik taşımamaktadırlar.

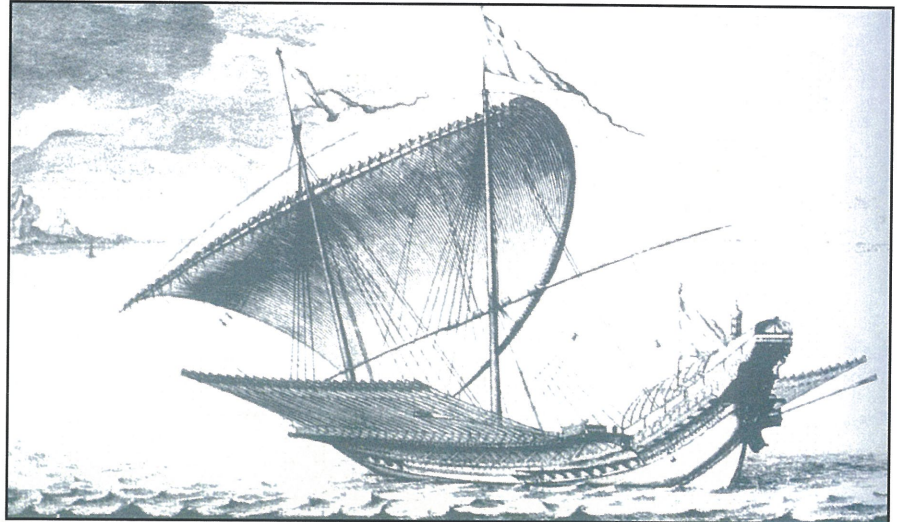
Bu çalışmayı Sayın Ahmet Gülerüz gerçekleştirmiştir. Vakfımız adına teşekkür ediyoruz.

TINA Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı bugüne kadar ülkemizde yapılan Osmanlı dönemi dahil gerçekleştirdiği arkeolojik kazılar nedeniyle Sualtı Arkeoloji Enstitüsü'ne (INA) müteşekkirdir. Zaman içinde, Osmanlı Arşivlerinde Türk - Osmanlı savaş ve ticaret gemileri konusunda eksiklikleri giderecek yeni bilgilere ulaşılması ve Osmanlı Dönemi batıkları ile ilgili kazıların yapılması Vakfımızın oluşum nedenlerindendir.

Gemilerde bulunan malzemelerin miktarlarının en ince detaylarının bulunduğu 'Mikyas-ı Sefain' adlı 19.yy basılmış eserin yeni alfabe ve Türkçe'ye çevrilerek kitabımızda yer almasının bu alanda önemli bir aşama ve hizmet olduğunu düşünerek gerçekleşen bu yayındaki katkıları için Denizler Kitapevi sahibi Sayın Turgay Erol'a Vakfımız adına teşekkür ederim.

Üç yanı denizlerle çevrili ülkemizin Dünya Sualtı Arkeolojisi'nde en zengin karasularına sahip olduğunu ve bu konuda Türkiye'nin lider bir konumda bulunduğunu bir kez daha vurgularken, Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı, böylesine önemli bir sahaya hizmet vermenin haklı gururunu yaşamaktadır.

Oğuz Aydemir

ÇANAKKALE SAVAŞININ KAYIP DENİZALTILARI

Hepimizin yakından tanıdığı Yönetim Kurulu üyemiz araştırmacı-belgeselci Savaş Karakaş bu kez Vakfımızın desteğiyle Çanakkale Savaşının kayıp denizaltılarının peşine düşüyor. Sualtı araştırmaları ve belgesel çekimlerinin ilk 2 etabı tamamlandı. Üçüncü etap çalışmalar ise devam ediyor.

İlk 2 etapla ilgili raporlar, fotoğraflar ve gazete heberlerini bu sayfalarımızda okuyacaksınız.

Dalış ve Sualtı Çekim Ekibi: Soldan sağa; Yunus Pense, Savaş Karakaş, Saki Uğurlu, Emre Karakoyunlu

TINA (Turkish Institute of Nautical Archaeology) desteği ile Çanakkale Savaşı'nın kayıp denizaltılarını araştırıp, hikayelerini ilk kez bu belgeselde anlatıyoruz. Çanakkale Savaşı boyunca sessiz ve derinden İstanbul'a ulaşmaya çalışan bu gizli silahların faaliyetleri ve akıbetleri bugüne kadar pak az tarihçi tarafından biliniyordu ve bunların sualtındaki yerleri ve batıkları ise tamamen sırdı. TINA (Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı) tarafından desteklenen sualtı araştırmamızda hem bu denizaltılar hem de bunların Marmara'da batırdığı Türk savaş ve nakliye gemileriyle ilgili çok önemli görüntüler elde ettik ve sonuçlar basının da çok ilgisini çekti.

Projemizle ilgili

<http://www.ntvmsnbc.com/news/289063.asp>

ve <http://www.canakkaleonline.com/eski.htm>

web sitelerinde ve Show TV Ana Haber bülteninde haberlerimiz yayınlandı. Show Ana Haber'de yayınlanan haberimizi "canakkaleonline" web sitesinden online olarak izleyebilirsiniz.

Savaş Karakaş

Rapor 1

15 - 24 Eylül 2004 tarihlerinde Çanakkale Boğazı ve çevresinde gerçekleştirilen sualtı araştırmaları ve belgesel çekimlerine yönelik faaliyet raporu.

1) Faaliyetin Amacı:

Bugüne kadar yerli ve yabancı tarihçi ve yazarların eserlerinde hep Deniz ve Kara savaşları olarak anlatılan Çanakkale Savaşı'nın denizaltı cephesinin önemini vurgulamak, bu bölgede batmış denizaltıların sualtında ve su üstünde olan kalıntılarıyla, her iki tarafa ait denizaltıların batırdığı savaş ve nakliye gemilerinin enkazlarını bulmak, incelemek ve belgelemek.

2) Ekip:

Savaş Karakaş - Belgesel Yapımcısı, TINA

Yön. Kur. Üyesi

Selçuk Kolay - Sualtı Araş., TINA Yön. Kur. Üyesi

Bill Sellers -Tarihçi Yazar

Saki Uğurlu - Sualtı Görüntü Yönetmeni

Yunus Pense - Sualtı Kameramanı

Emre Karakoyunlu - Sualtı Kameramanı

Oğuz Çelik - Kameraman

3) Metot:

1.adım) Eldeki tüm tarihi bilgiler, İngiliz, Fransız, Avustralya, Alman ve Türk arşivleri kullanılarak batıkların olabileceği mevki belirlenmiştir.

2.adım) Markalanan alanlarda side scan (yan taramalı) ve dikey sonar ile arama yapılmıştır.

3.adım) Emniyetli dalış derinlikleri sınırları içerisinde bulunan batıklara dalış yapılmış ve batıklar digital kameralarla görüntülenmiştir.

4.adım) Sualtı ve su üstünden alınan görüntüler gemi planları ve arşiv fotoğrafları ile karşılaştırılarak bulunan batıkların sağlamaları alınmıştır.

4) Faaliyet Konuları:

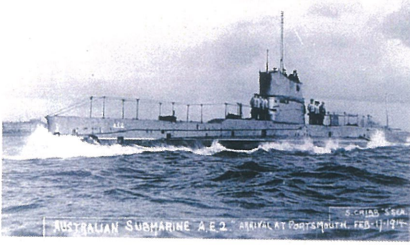
a) MESUDİYE: 13 Aralık 1914 tarihinde Boğaz'daki mayın hatlarımızı korumak için Sarısığlar'da sabit bir batarya olarak demirliyen İngiliz B11 denizaltısı tarafından torpillenerek batırılan ve içerisinde 34 denizcimizin şehit olduğu Mesudiye gemimizin 10-12 metrelerdeki enkazına (gemi sökülmeden sonra geriye kalan kalıntılara) dalınarak sualtı film çekimi yapılmıştır. Bu gemiden sağ kurtarılan denizcilerle Boğaz'ın iki yakasında denizatlılara karşı ilk savunma-gözetleme hattı oluşturulmuştur.

b) SAPHIR: Müttefiklerin ilk denemesinde Çanakkale Boğazını sualtından geçmeye çalışan Yzb. Henri Fournier komutasındaki Fransız Saphir denizaltısı 15 Ocak 1915 tarihinde Nara'da batırılmıştır. İsa Reis gambotu ve Nusrat gemimiz tarafından denizaltı mürettebatından 13 denizci sağ kurtarılmış, 14 Fransız denizci ölmüştür. Ölen denizcilerin gömüldüğü tahmin edilen Fransız mezarlığında inceleme yapılmış ancak harap haldeki mezarlıkta bir ize rastlanılmamıştır. Batık; Nara akaryakıt iskelesine çok yakın bir mevkide 55 metre derinlikte kulesi ve kıç tarafı sökülmüş (1970'lerde Metear tarafından) yatmaktadır. Geminin pruvası, sarnıçları doldurmak için kullanılan şandroları ve mayın deflektörleri incelenmiş ve sualtı çekimleri yapılmıştır.

c) IRRESISTIBLE: 18 Mart 1915 tarihinde batan 3 büyük müttefik savaş gemisinden biri olan Irresistible pervaneleri ve makine dairesi kısmen sökülmüş olarak 68 metre derinlikte yatmaktadır. Dardanos açıklarındaki 15.800 tonluk ve 130 metre uzunluğundaki batığa dalış yapılarak

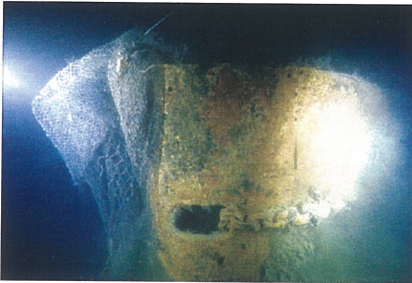
sualtı filmi çekilmiştir. Geminin 18 Mart'ta Türk istihkamlarını ateş altına alan 6 inch'lik borda topları görüntülenmiştir.

d) E15: 17 Nisan 1915 tarihinde güçlü akıntı sebebiyle Kepez'de karaya oturan ve Dardanos tabyasından atılan iki top mermisiyle kulesi ve akü dairesinden vurulan E15'in enkazı 1920 yılında sökülümüş ve araştırma sırasında 4-6 metre derinlikte sökümden kalan döküntüler bulunmuş ve filme alınmıştır. Gemi komutanı Yzb. Brodie kulede vurularak ve 6 personel denizaltının içinde gazlardan boğularak ölmüş ve sahile gömülmüş ise de, gemi komutanı ve iki mürettebatın mezarları Çanakkale İngiliz mezarlığında bulunmuş ancak sahildeki diğer mezarların izleri zamanla kaybolduğu için bulunamamıştır. Dardanos tabyası ve Kepez Feneri'nde çekimler yapılmıştır.

AE2 1914'te Portsmouth'da seyir tecrübeleri esnasında.

e) AE2: Yzb. Henry Dacre Stoker komutasındaki AE2 denizaltısının 25 Nisan 1915 tarihindeki Çanakkale Boğazı geçişi su üstünden filme çekilmiş ve denizaltının ilk ateşe maruz kaldığı Rumeli Mecidiye Tabyası ve daha sonra karaya oturduğu Çamburnu Tabyası'nda karadan ve denizden çekimlere devam edilmiştir.

AE2'nin balıkçı ağılarıyla kaplı burun kısmı.

f) JOULE: 1 Mayıs 1915 tarihinde, Yzb. Dupetit Thouars komutasında Kepez-Havuzlar arasındaki IIA mayın hattında mayına çarparak batan Fransız Joule denizaltısı bulunmuş ve 44 metrede

yatan denizaltı enkazının yan taramalı sonar ile yüksek çözünürlükte çekimi yapılmıştır. Derinliğin normal hava ile scuba dalışa çok uygun olmasına rağmen batığın gemi yolu üzerinde olması ve güçlü akıntılar sebebiyle Çanakkale Savaşı'nın bu tek el değmemiş Fransız denizaltısına dalış yapılamamıştır. 29 mürettebatıyla derinlerde yatan Joule kapsamlı bir araştırmayı beklemektedir.

g) MAJESTIC: 27 Mayıs 1915 tarihinde Otto Hersing komutasındaki Alman U21 denizaltısı tarafından Seddülbahir açıklarında torpillenerek batırılan İngiliz Majestic zırhlısına dalınarak sualtı film çekimi yapılmıştır. 40 denizcinin öldüğü Majestic 25-30 metre derinlikte tamamen dağılmış olarak durmaktadır. 12 inch'lik top mermileri, kıç taret yuvası, köprü üstü, gemi direklerinin ve zırhların bir kısmı sualtında görülebilmektedir. Belgeselde Müttefik deniz güçlerinin Türk sularındaki faaliyetlerine karşılık Çanakkale'ye gelen Alman U21 denizaltısının Majestic ve Triumph savaş gemileri dışında Heimburg komutasındaki Alman UB14 denizaltısının Royal Edward ve Southland gibi müttefiklere asker taşıyan nakliye gemilerini Ege'de ve E20 denizaltısını Marmara'da batırması da anlatılacaktır.

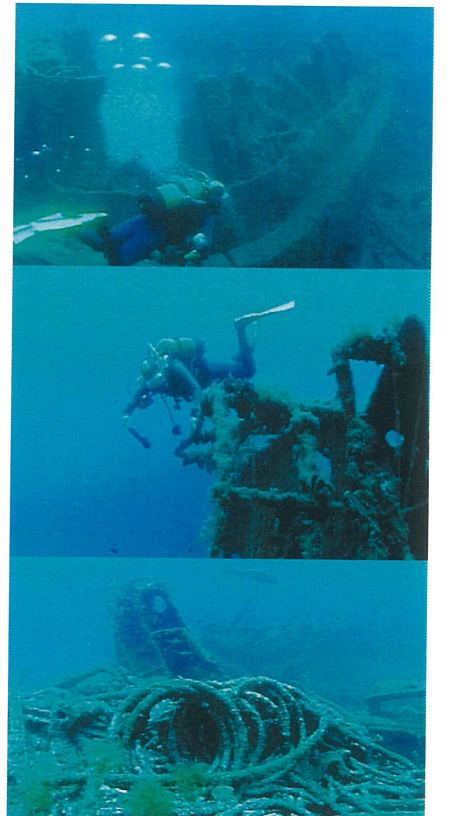

h) İNGİLİZ ŞATLARI: Teke koyu açıklarında 24-28 metrelerde bulunan iki adet Şat'a dalış yapılmış ve bu şatlardan birisinin yanında bulunan tekerlekli (volanlı) aracın 'Lokomobil' olduğu tespit edilmiştir. Su arıtmada kullanılan ve hala üzerindeki derecesi ve geyçiyle duran bu çok değerli ve nadir parçanın korunmasına yönelik ileride özel bir çalışma yapılması gerekli görülmüştür.

i) MARIOTTE: 26 Temmuz 1915'te Çimenlik kalesinden açılan ateş ile vurulan ve Mesudiye'den kurtarılan

denizci askerler tarafından mürettebatı esir alınan Fransız Mariotte denizaltısı uzun yıllar Çimenlik kalesinin yakınında karada kalmış daha sonra sökülümüş ve bir kısmı da Nara'da askeri bölge içerisinde bir iskelenin altına temel olmuştur. Iskelenin altındaki enkazın incelenebilmesi için üzerindeki betonun kaldırılmasıyla yakın zamanda ortaya çıkan Mariotte enkazında askeriye tarafından kapsamlı bir temizlik ve kurtarma çalışması yapıldığı görülmüş, TINA olarak Çanakkale Boğaz Komutanlığı tarafından başlatılan bu önemli çalışmaya destek olmak istediğimiz belirtilmiştir.

j) E7: 4 Eylül 1915 tarihinde Marmara'ya ikinci seferini yapmakta olan Yzb. Cochrane komutasındaki İngiliz E7 denizaltısı Nara'da 30-35 metre derinlikte denizaltı mania hatlarımıza takılmış ve Alman UB14 denizaltısı komutanı Heimburg ve aşçısı tarafından atılan sualtı bombalarıyla yüzeye çıkmaya zorlanmıştır. Tüm mürettebatı esir alınan denizaltı kaptanı tarafından batırılmıştır. E7; 96 metre derinlikte, 4 Nisan 1953 tarihinde batan Dumlupınar denizaltımıza 100-125 metre mesafede bulunmuştur. Her iki batığın da yan taramalı sonar ile çekimleri yapılmıştır.

k) TURQUOISE: Çanakkale Boğazı'nı geçmeyi başaran tek Fransız denizaltısı Turquoise, 30 Ekim 1915 tarihinde dönüş yolunda Çanakkale Boğazı'na girerken kıydan açılan topçu ateşiyle yaralanarak esir edilir. Turquoise; Fransız denizaltısı Saphir'in eşidir ve 'Müsteçip Onbaşı' adıyla 12.11.1919 tarihine kadar Türk donanmasında hizmet eder. Gemi daha sonra Fransa'ya geri verilir ve 14.04.1920 tarihinde Toulon'da sökülür. Belgeselde hikayeye yer verilecektir.

l) E20: Turquoise'ın komutanı Yzb. Ravanel gizli belgeleri teslim olurken imha etmediği için İngiliz E20 denizaltısı da 5 gün sonra Marmara'da Alman UB14 denizaltısı tarafından batırılır. Gemi komutanı Yzb. Warren dahil 9 denizci kurtarıldı. Batık Marmara'da 400 metre derinlikte yatmaktadır. Belgeselde hikayeye yer verilecektir.

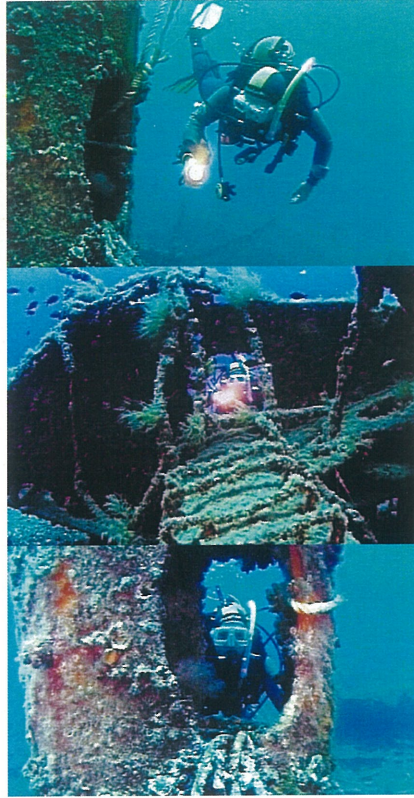
m) E14: İngiliz E14 denizaltısı 28 Ocak 1918 tarihinde Nara'da karaya oturmuş Yavuz gemimize karşı saldırıda bulunmak için Boğaz'dan içeriye girer, önce Nara'da ağlara takılır, sualtı bombalarıyla yüze çıkarmaya zorlanılır, daha sonra geri çekilirken Kumkale civarında top ateşiyle batırılır. Mürettebatından sadece 5 kişinin kurtulduğu, 27 kişinin öldüğü E14 enkazının aranmasına devam edilmektedir.

5) Uzman Röportajları:

- Gazeteci yazar Eser TUTEL
- İngiliz Emekli Albay - Yazar Michael HICKEY
- Rehber tarihçi Kenan ÇELİK
- Avustralyalı araştırmacı yazar Bill SELLARS
- Sualtı Arkeologu Selçuk KOLAY
- Ottoman Steam Navy kitabı yazarları Bernd LANGENSIEPEN & Ahmet GÜLERYÜZ (yapılacak)
- Deniz tarihçisi Dr. Erol MÜTERCİMLER (yapılacak)
- Sanayi dalgıcı ve batık çıkarma uzmanı - TINA İcra Komitesi Üyesi A. Enes EDİS

Enes Edis ve Savaş Karakaş

6) Yapılması planlanan çalışmalar:

Çanakkale Boğazı'ndaki araştırma, dalış ve çekimlerin tamamlanmasıyla Marmara Denizi'nde denizaltı savaşlarından kalan izlerin aranacağı araştırma, dalış ve çekimlere başlanacaktır.

25 Nisan 1915 tarihinde Çanakkale Boğazı'nı ilk geçen denizaltı olan ve 30 Nisan 1915 tarihinde Sultanhisar torpidobotu tarafından Karaburun-Karabiga'nın 4 mil. kuzeyinde batırılan, 72 metre derinlikteki AE2 denizaltısına dalış yapılacak, batığın durumu ve çıkarılma imkanları değerlendirilecektir.

E11 ve E14 denizaltılarının batırdığı savaş ve nakliye gemilerimiz, asker ve malzeme nakliyatında kullanılan Şirket-i Hayriye vapurlarının kalıntıları incelenip, belgelenecektir.

Gebze-Eskihisar'da E11'den kıyıya çıkarılan 2. kaptan D'Oyly-Hughes tarafından sabote edilen taş viyadük ayakları filme alınacaktır.

7) Sonuç:

Yukarıda adı geçen batıkların hikayelerine hazırlanacak belgeselde yer verilecektir. Ancak gemi trafiği, akıntı vb. gibi karşılaşılan sorunlar sebebiyle sualtında

görüntülenememiş iki batık JOULE ve E7 için Deniz Kuvvetlerimizden imkan ve kabiliyetleri kullanılarak daha kapsamlı bir araştırma planlanabilir. Bu batıkların sualtında görüntülenebilmesi için ortak bir çalışma yapılması bu projenin çok daha başarılı sonuçlara ulaşmasını sağlayacaktır.

Büyük bir uyum ve yardımlaşma içerisinde Çanakkale'de yürütülen çalışmalara bundan sonra da Marmara Denizi'nde aynı çerçevede devam edilecektir.

Rapor 2

TINA Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı desteğiyle 1-3 Ekim 2004 tarihleri arasında KARABİGA - ŞARKÖY arasında yapılan sualtı araştırmaları ve belgesel çekimlerine yönelik faaliyet raporu

1) Faaliyetin Amacı:

Çanakkale Savaşı süresince Çanakkale Boğazı'nı geçerek Marmara'ya giren müttefik denizaltılarının izlerini sürmek, bu denizaltıların deniz yoluyla cepheye yapılan asker ve malzeme nakliyatımız üzerindeki etkilerini incelemek, denizaltıların batırdığı Türk savaş ve nakliye (Şirket-i Hayriye vapurları) gemilerinin batıklarını belgelemek ve AE2 denizaltısı enkazını incelemek.

2) Ekip:

Savaş Karakaş - Belgesel Yapımcısı, TINA Yön. Kur. Üyesi
Selçuk Kolay - Sualtı Araştırmacısı, TINA Yön. Kur. Üyesi
A. Enes Edis - Detek Denizcilik Şirketi Sahibi, TINA İcra Kur. Üyesi.
Bill Sellars - Tarihçi Yazar
Saki Uğurlu - Sualtı Görüntü Yönetmeni
Yunus Pense - Sualtı Kameramanı
Emre Karakoyunlu - Sualtı Kameramanı
Oğuz Çelik - Kameraman

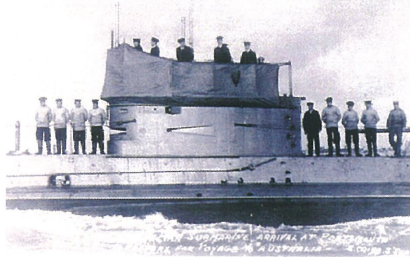
3) Faaliyet Konuları

İntizam: 1894 yılı R&H Green, Blackwall, Londra - İngiltere yapımı 44 numaralı Şirket-i Hayriye vapuru Mayıs 1915'te Bahriye emrine verildi. 26 Haziran 1915'te cepheye sevkıyat yaparken E12 denizaltısı tarafından Paşa İskelesi'nde karaya oturtuldu. Daha sonra yüzdürüldü.

21.09.1916'da Rus muharebe gemisi Imperatritza Ekatarina II tarafından top ateşi ile yaralandı ve karaya oturdu. 03.05.1917'de Soc. D'Heracle tarafından yüzdürüldü ve Zonguldak'ta onarılıp Bahriye'ye satıldı. 1917'de Karabiga'da fırtınada battı. 55 metre derinlikteki batığın sualtı film çekimi yapıldı.

Nur-ül Bahir: 1898 yılı MacLaren &

Wilson, Cenova - İtalyan yapımı gambot. Fas Sultanı tarafından sipariş edilen ve asıl adı Siri-ül Türk olan 450 ton ağırlığında, 52 metre boyundaki gemi yapım aşamasındayken Osmanlı hükümetine devredildi. 1906 yılında Bahriye emrine verilen gemi 1913 yılında yedeğe çıktı. 1 Mayıs 1915'te E14 tarafından torpillendi, 4 subay-32 erat şehit oldu. 29 denizci Zuhaf tarafından kurtarıldı. 50 metre derinlikteki batığın sualtı film çekimi yapıldı.

AE2 Portsmouth'da seyir tecrübeleri esnasında

AE2: 25 Nisan 1915 tarihinde Çanakkale Boğaz'ını geçerek Marmara'ya ulaşan ilk müttefik denizaltısı olan AE2, 30 Nisan günü Ali Rıza Bey komutasındaki Sultanhisar torpidobotu tarafından batırıldı. Denizaltı komutanı Yzb. Dacre Stoker dahil 32 mürettebat esir alındı.

72 metre derinlikteki enkazın ROV (Remote Operated Vehicle) ile sualtı çekimi yapıldı. Hava muhalefeti sebebiyle batığa yapılacak Trimix (karışım gaz) dalışı ertelendi.

MİLLİYET

SAĞI 21 Eylül 2004

Tarihi denizaltı iskelesi!

Çanakkale Savaşı'nda batırılan, İngiliz, Fransız ve Avustralyalılara ait tarihi 6 denizaltıdan 2'si, biri üzerine beton dökülüp 'iskele haline getirilmiş' olarak bulundu..

Çanakkale Savaşı'nda boğazı geçmeye çalışırken batırılan ve akıbeti belli olmayan 6 müttefik denizaltısından 2'si bulundu, 4'ü arandı.

Fransızların Saphire denizaltısı, Japonların Savaş Karakası ve ekibince Nara Burnu açıklarında batırıldı. Nara Burnu açıklarında batırılan, bir iskelede temelde rastlandı.

Beton kırılınca..
Karakas, Saphire denizaltısının Nara Burnu açıklarında bulunduğunu belirterek, "Bu denizaltı 16 Eylül

Avustralya denizaltısı AE2

İtalyanlar da boğazı batırılan İngiliz, Fransız ve Avustralyalılara ait müttefik denizaltılarını bulmuş, daha önce 'Denizaltı iskelesi' ve 'Dumlupınar' belgesinde, le tennan Karakas ve Avustralya gazetesi Bill Schurz tarafından, Türkiye-Suudi Arabistan'da bulunan denizaltı belgesi film arıyor. Çekimleri ve sonuçlanmasını araştırmaya başladı.

30 Nisan 1915'te batırılan Avustralya denizaltısı AE2'yi ne, 1906'da batırılan İngiliz denizaltısı Savaş Karakası'nı Karabiga açıklarında bulmuş ve görüntülenmişti.

İste aranan denizaltılar

● Savaş Karakası denizaltısı 1 Mayıs 1915'te Çanakkale Boğazı'nda mayınlar çarparak battı.
● E7 İngiliz denizaltısı 4 Eylül 1915'te ağzına tuzakla Nara Burnu'na su altında batırıldı.
● E20 S. Karakası 1915'te bir Alman denizaltısı tarafından batırıldı.
● E14 İngiliz denizaltısı 29 Ocak 1915'te boğazda batırıldı.

Nara Burnu'nda üzerine beton dökülüp iskele haline getirilen Mariotte denizaltısı, 27 Temmuz 1915'te karaya oturmuş ve akıbeti belli değildir (İSTANBUL)

Çanakkale'de denizaltı avı

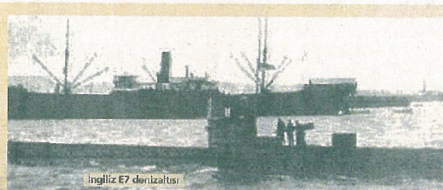

Çanakkale Savaşı'nda Boğaz'ı geçmeye çalışırken batırılan ve akıbeti belli olmayan altı müttefik denizaltısından 2'si bulundu. Fransızların Saphire denizaltısı, Japonların Savaş Karakası ve ekibi tarafından Nara Burnu açıklarında bulundu. Saphire 15 Ocak 1915'te Nara'da batırılmıştı. Fransızlar'a ait olan, 27 Temmuz 1915'te karaya oturduğundan beri akıbeti bilinmeyen Mariotte adlı denizaltısının izine de Nara Burnu'ndaki askeri tesislerde rastlandı. Mariotte, yıllar önce o noktada yapılan bir iskelede temelde kullanılmış. Beton kırılınca denizaltısının parçaları gün ışığına çıktı. Savaş Karakası bu araştırmaları belgesel haline getiriyor.

Arananlar listesi

Savaş Karakası ve ekibinin aradığı diğer dört denizaltı:
Jules: Fransız denizaltısı, 1 Mayıs 1915'te Çanakkale Boğazı'nı geçmek istenince mayınlarla çarparak battı.
E7: İngiliz denizaltısı Boğaz'ı geçerken 4 Eylül 1915'te ağzına tuzakla Nara'da su altında batırıldı.
E14: İngiliz denizaltısı 28 Ocak 1915'te Boğaz'ı geçerken batırıldı.
E20: 3 Kasım 1915'te Alman denizaltısı tarafından Marmara Denizi'ne batırıldı.

21 Eylül 2004 - POSTA

İngiliz E7 denizaltısı

Çanakkale'de üçüncü denizaltı da bulundu

Çanakkale Savaşı'nı kazandıktan sonra batırılan ve akıbeti belli olmayan 6 müttefik denizaltısından biri daha bulundu. Boğaz'ın ağzından denizaltısı sayı 3'e yükseldi. Yapımı Savaş Karakası ve ekibi, Saphire ve bir iskeleye temelde olan Mariotte denizaltılarının ruhsatı, 5 Eylül 1915'te İngilizlerin E7'sini Nara Burnu açıklarında, 1953'te batırılan Dumlupınar denizaltısının 100 metre yatağında, 96 metre derinlikte bulundu. ONAY YILMAZ İstanbul

24 Eylül CUMA - MİLLİYET

AYDINCIK (KELENDERİS) YILANLI ADA SUALTI ÇALIŞMALARI

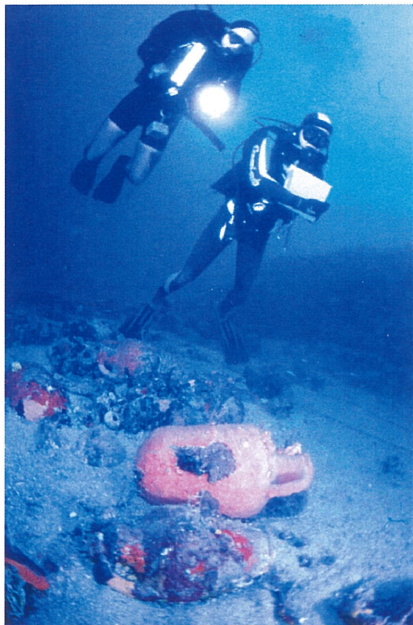
Vakfımız 3 yıldır Kilikya Kıyıları Sualtı Arkeolojik Yüzey Araştırma'larına destek vermektedir. 2004 yılında Mersin ili Aydıncık ilçesinde yapılan kazı çalışmalarının raporunu aşağıda okuyacaksınız.

ODTÜ - SAT BAG

<http://www.metu.edu.tr/home/www>
sat ve SAD-SAAG

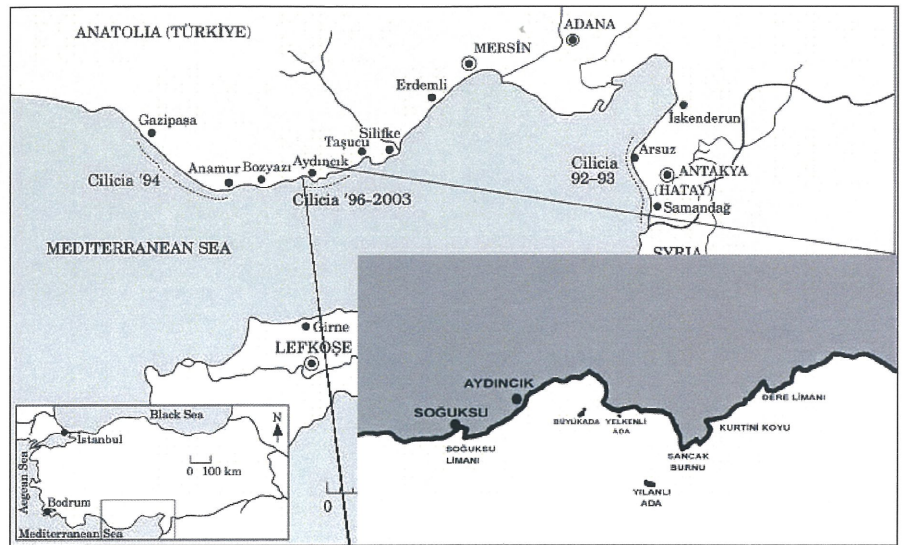
http://www.sad.org.tr tarafından 1992 yılından beri sürdürölmekte olan "Kilikya Kıyıları Sualtı Arkeolojik Yüzey Araştırmaları"nın (http://www.kilikya.org) 2002 - 2003 ve 2004 yılı çalışmaları Mersin ili Aydıncık ilçesinde yapılmıştır. Araştırmannın başkanlığını aynı bölgede Kelenderis Kazılarının da başkanlığını yürötmekte olan Selçuk Üniversitesi'nden Prof. Dr. Levent Zoroğlu yapmıştır. Sualtı çalışmalarıımız, Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı'nın (TINA) (http://www.tinaturk.org) desteğı ile yapılmıştır. DÖSİM tarafından sağlanan Kazı bütçesinden de sualtı çalışmaları için destek sağlanmıştır. Araştırmaya ODTÜ Rektörlüğü'nün de destekleri olmuştur. Sualtı Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ve gözetimiyle tamamlanmıştır.

Kelenderis sualtı çalışmaları Yılanlı Ada üzerinde yoğunlaşmıştır. Ada önlerinde 50 civarında değişik tür ve tipte çapaya ratlanmış, çok detaylı

Fotoğraf: Ali Ethem Keskin

Batık alanından genel bir görünüm.

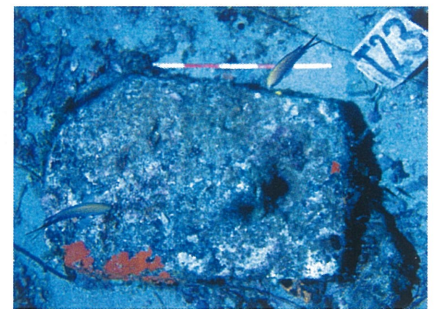

Şekil 1: Kilikya Araştırma Bölgeleri içinde Aydıncık-Yılanlı Ada ve yakın kıyı alanları

ölçüm ve çizim çalışmaları sonunda 4500 m²'lik bir alan haritalandırılmıştır. 1, 2 ve 3 delikli taş çapalar, taş ve kurşun çipolar (kelepçesi ile beraber) ve T, Y ve Yay şekilli metal çapala belgelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen çapa haritası, Yılanlı Ada'nın yüzyıllar boyunca bir demirleme bölgesi olarak kullanıldığını ispatlamaktadır. Bu çapalama alanını daha da önemli ve özel kılan ise, tespit edilen çapaların hem çeşit hem de tür olarak Akdeniz sularında Geç Tunç Çağı'ndan beri denizciler tarafından kullanılan pek çok tür çapadan birkaç örnek barındırmasıdır. Aydıncık - Yılanlı Ada bu hali ile doğal bir çapa müzesi konumundadır. Tespit edilen, çizilen ve fotoğraflanan çapaların tipoloji ve tarihleme çalışmalarına halen devam edilmekle birlikte, elde edilen çapa ve amphoralar Kelenderis Kazılarının bulguları ile beraber değerlendirildiğinde ortak paydalara ulaşıldığını göstermektedir.

Yılanlı Ada önlerinde bulunan çapaların dışında 55 metre derinlikte bir batık alanı da keşfedilmiştir (Yılanlı Ada Erkut Arcak Batığı). Batık alanında yapılan dalışlar sonucunda, yüzeyle görünen geminin kargosu olarak yaklaşık 50-60 adet amphora tespit edilmiştir. Amphoralar her ne kadar dağınık gibi görünse de kuzey-güney ekseninde hakim bir yığılma doğrultusu gözlenmiştir. Ayrıca Yılanlı Ada'nın batığa bakan yüzünde, 15-35 metre arasında dağınık şekilde duran amphora parçalarının çoğunun batık amphoraları ile aynı tip olması, geminin batarken ya yük atmaya

çalıştığını ya da kayalara çarparak batma anında kargosunun bir kısmını dökerek kumluk zemine oturduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca yapılan ufak yüzey incelemelerinde de dağınık durumda olan üst katmanın altında en az 2 sıra düzenli amphora yığını bulunmaktadır. Fakat, batık alanında daha sonradan yapılacak olası detaylı araştırma ve kazı çalışmalarına zarar

Fotoğraf: Ali Ethem Keskin

Çapalama alanından tek delikli bir taş çapa

vermemek için batık içeriğine müdahale edilmemiştir. Batığın kargosunu oluşturan amphoralar Geç Roma 1 (Late Roman Amphora 1) sınıflaması içinde yer almakta, özellikle Yassı Ada M.S. 7. yy. batığı Tip 1 amphoralarının bazıları ile büyük benzerlikler göstermektedir. Buna bağlı olarak yapılan ayrıntılı görüntüleme, çizim çalışmaları ve inceleme dalışlarından sonra, su üstüne çıkartılan parçaların da yardımı ile batık Geç Antik çağa (M.S. 6.-7. yy.) tarihlenmiştir. Bu dönemlerde Kelenderis Antik Kenti'nin de aktif bir liman olarak kullanılması, deniz-kara ticaret bağlantısını güçlü bir şekilde ortaya koymuştur. Yine antik liman

Fotoğraf: Çiğdem Toskay Evrin

Batık'tan çıkartılmış bir testi (K04YadaBHA05-09);

alanında bulunan ve M.S. 5.-6. yy. tarihlenebilen Kelenderis Liman Mozaïği de yakın dönemlerde limanın ve çevre yapılarının tasvirini içermesi açısından bu görüşü destekler niteliktedir. Elde edilen bulguların kara kazıları ile de örtüşmesi, edinilen

bilgilerin doğruluğunu sağlamaktadır.

SONUÇ:

Bölgede 2000 yılından beri yapılan araştırmalar sonucunda gerek çapalama bölgesinde görülen zengin tür çeşitliliği, gerekse batık alanında görülen ve su üstüne çıkartılan örneklerin bölgedeki kara kazılarında elde edilen bulgularla örtüşmesi, Kelenderis Antik Kenti ve Limanı'nın tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar yoğun bir deniz hareketliliğine ev sahipliği yaptığını ve Doğu Akdeniz Deniz Ticaret Yolları üzerinde önemli bir uğrak liman olduğunu ortaya koymaktadır.

Volkan Evrin - Çiğdem Toskay Evrin
- Mert Ayaroğlu
<http://www.kilikya.org>

Fotoğraf: Çiğdem Toskay Evrin

Batık kargosuna ait bir amphora (K04YadaBGA02-04);

KARADENİZ'DEKİ ALMAN DENİZALTI LARI

Vakfımız, Atlas Dergisi'nin Yönetim Kurulu üyemiz sayın Selçuk Kolay'la birlikte Karadeniz'de batmış Alman denizaltıları ile ilgili yaptığı çalışmalara destek verdi.

Atlas Dergisi'nin Karadeniz'de batmış Alman denizaltıları üzerine yaptığı çalışmalara TINA Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı destek veriyor. Derginin 24 - 27 Haziran 2004 tarihleri arasında Karasu-Düzce'de yaptığı dalışlara vakıf maddi yardımda bulunurken, TINA Yürütme Kurulu Üyesi Selçuk Kolay da dalışlara teknesiyle katılarak teknik destek sağladı. Bu dalışların ardından 30 Haziran - 1 Temmuz 2004 tarihleri arasında Selçuk Kolay'ın katılımıyla Ağva-İstanbul'da 1944 yılından bu yana kayıp Alman denizatlarından birini bulmak amacıyla sonar taraması yapıldı. Başarısız sonuçlanan bu aramanın Kasım ayı içinde yeniden yapılması planlanıyor.

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin işgalini kolaylaştırmak için Almanya, Karadeniz'e bir donanma filosu taşımaya karar verdi. Tarafsız Türkiye'nin boğazları kapamasıyla Almanlar gemilerini Elbe ve Tuna nehirlerinde sallarla, otobanlarda ise kamyonlarla taşıyarak Romanya'ya getirdiler. Köstence limanında oluşturulan 30. Flotilla'da birçok hücumbot, mayın tarama gemisi ve altı tane de denizaltı bulunuyordu. Denizaltılar, Karadeniz'deki Sovyet

Fotoğraf: Ali Ethem Keskin

Donanması'na karşı mücadele verdiler. Fakat karadaki savaş Almanların aleyhinde gelişti. Kızıl Ordu, Ağustos 1944'te Romanya'yı ele geçirdi ve Köstence limanındaki denizatlılardan üçünü batırdı. Limandan kaçmayı başaran diğer üç Alman denizatlısı, Sovyetlerin Bulgaristan'ı da işgal etmesiyle, Karadeniz'de kapana kısıldı. Alman denizatlılarının çaresiz kalan kaptanları Türk sahillerinde denizatlılarını batırmaya karar verdiler. Planları bir şekilde Ege Denizi'ndeki adalara kaçıp oradan da Almanya'ya geri dönmekti. 10 - 11 Eylül 1944 geceleri üç denizaltı, mürettebatları tarafından Türkiye kıyısında batırıldı. Fakat Alman denizciler Türkiye topraklarına ayak

bastıktan birkaç gün içinde yakalandılar ve yaklaşık iki sene boyunca Beyşehir ile Isparta'da enterne edildiler.

Atlas Dergisi'nin Ocak 2004'te başlattığı Alman denizaltıları çalışması editör Batur Avgan ve fotoğrafçı Ali Ethem Keskin tarafından yürütülüyor. Türkiye'de enterne edilen Alman denizcilerin halen hayatta olanlarıyla bağlantı kuran Atlas Dergisi, Alman arşivlerinden de konuyla ilgili fotoğrafları getiriyor. Karadeniz'deki Alman denizaltıları konusunun Ocak veya Şubat 2005'te Atlas Dergisi'nde yayımlanması planlanıyor.

Batur Avgan

HABERLER

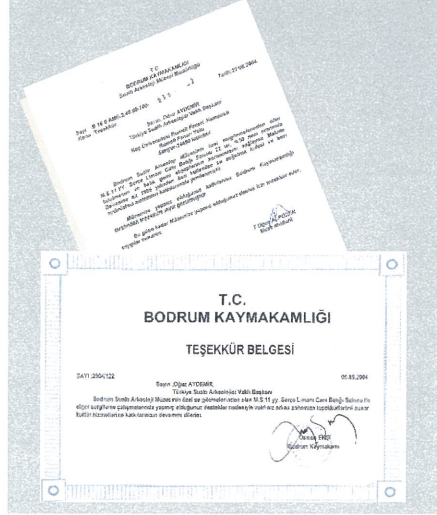
Vakfımızın bu dönemdeki önemli projelerinden biride ÇEŞME KALESİ 1770 OSMANLI-RUS DENİZ SAVAŞI HOLÜ

İzmir Valisi insiyatifiyle bir girişim başlatılmış, bu konuda Vakfımızın projeyi müşterek hazırlayabileceği bildirildi ve konuyla ilgili ön çalışmalar gerekli kişi ve kuruluşlara gönderilerek onaylar alındı.

O döneme ait gravür-kitap-resim ve bilgiler değerlendirilecek ve kılık-kıyafet, bayrak ve gemilere ait maket, müzede bulunan bronz top ve diğer eserlerin yanısıra gemi komutanlarına ait kimsede bulunmayan resimleri biraraya getirdiğimizde Çeşme Müzesi'nde mükemmel bir hol tesis edeceğiz. 2.Katerina ve o dönem aşklarına konu belgesel bilgilerin yanısıra LCD ekranda dönemin deniz savaşlarını da sunabileceğiz. Valilik-Müze Müdürlüğü-Donanma-Emekli Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürü Dr. Alpay Pasinli ve yardımcısı Aykut Özet-Yılmaz Ulusoy-muhtemelen Çeşme Rotary ve Lions işbirliğiyle TINA mihimdarlığında bu proje ile ilgili gelişmeleri sizlere aktarmaya devam edeceğiz.

Kandıra Karadeniz Sualtı Araştırma projesini yürüten arkeolog Taner Aksoy 'a 2004 kazı sezonunda destek sağlanmıştır. Kazı ile ilgili gelişmeleri bir sonraki bültenimizde okuyabileceksiniz.

Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi 11. Yüzyıl Serçe Batığı Salonu merkezi klima cihazının çalışmadığı ve korozyon tehlikesinin başgösterdiği tespit edilmiş ve gerekli girişimle tüm masrafları Vakfımız tarafından karşılanarak yaptırılmıştır. Vakfımıza, bu katkılar için Sualtı Arkeolojisi Müzesi Müdürlüğü ve Bodrum Kaymakamlığı teşekkürlerini bildirmişlerdir.

IV. Marmara Uluslararası Sualtı Görüntüleme Festivali

10-12 Eylül 2004 tarihlerinde Caddebostan Balıkadamlar Spor Kulübü tarafından Marmara Uluslararası Sualtı Görüntüleme Festivali düzenlenmiştir. Ulusal olarak 11., uluslararası olarak dördüncü kez yapılan festivale bu sene Vakfımız da destek sağlamıştır.

TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI

Yönetim Kurulu:

Başkan	: Oğuz Aydemir
Bşk. Yrd.	: Kenan Yılmaz
Sekreter Üye	: Emre Temelli
Muhasip Üye	: Tahsin Saltık
Üye	: Mustafa V. Koç
Üye	: Selçuk Kolay
Üye	: Savaş Karakaş
Üye	: Coşkun Teziç
Üye	: T.C. Kültür Bakanı

Denetleme Kurulu:

Mehmet Garan
Sedat Akdemir

İcra Komitesi:

Enes Edis
Dr. Engin Sağdıç

İdari İşler:

Ay Sanem Yükselsoy

Adres: Koç Üniversitesi Rumeli Feneri
Kampüsü, Öğrenci Merkezi Binası,
Rumeli Feneri Yolu, Sarıyer İstanbul
Tel: 0212 3383779 • **Fax:** 0212 3383769
E-mail: syukselsoy@ku.edu.tr

KURUCU ÜYE LİSTESİ

AYHAN SİCİMOĞLU, MUSTAFA V. KOÇ, OĞUZ AYDEMİR, ENGİN BAYRAKTAROĞLU, JONATHAN BEARD, YASEMİN PİRİNÇCIOĞLU, KAYA ERSU, ERICA BEARD, CEM BOYNER, ÜMIT BOYNER, CEM DUNA, CAROLINE NICOLE KOÇ, ÖMER KOÇ, NURETTİN HASMAN, KENAN YILMAZ, SABİT AKÇA, HALİL AKTAY, SERDAR ANGIN, MEHMET ALİ BABAOĞLU, MAHMUT BERKMAN, OSMAN ÇARMIKLI SEZGİN GÖKMEN, ESAT EDİN, RIFAT EDİN, ASLI ERSU, MEHMET GARAN, GALİP GÜREL, SEYİT KARAGÖZOĞLU, HİLMİ KAYHAN, TAHSİN SALTİK, CEM KOZLU, EMRE KURTEPELİ, VUSLAT SABANCI, CERİ SUSAR, EMRE TEMELLİ, CEM UZAN, BÜLENT VERDİ, MİNE VERDİ, FARUK YÖNEYMAN, SEDAT AKDEMİR, MURAT AĞIRNASLI, CHRISTINA GIRAUD, SALİM KOYUNCUOĞLU